

Överträdelse av kontaktförbud

Även hindrande av elektronisk övervakning

Rättslig vägledning 2024:5
Utvecklingscentrum
Augusti 2024

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
2	Överträdelse av kontaktförbud	5
2.1	Inledning	5
2.2	Brott mot förbudet	6
2.2.1	Gärningens rubricering och brottskonkurrens	6
2.2.2	Vad är en överträdelse?	7
2.2.3	Gränsdragningen mot försöksbrott	10
2.2.4	Särskilt om ringa överträdelse	10
2.2.5	Uppenbart befogade kontakter	11
2.3	Förundersökning och lagföring	12
2.3.1	Beslutet om kontaktförbud är utredningens utgångspunkt	12
2.3.2	Kort om förhör	14
2.3.3	Särskilt om överträdelse av utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud	14
2.3.4	Personella tvångsmedel	15
2.3.5	Påföljd	16
2.4	Omprövning av kontaktförbudet efter överträdelse	17
2.4.1	Särskilt om skärpning av kontaktförbudet	18
3	Hindrande av elektronisk övervakning	22
3.1	Begreppsförklaringar	22
3.2	Villkor om elektronisk övervakning	22
3.2.1	Huvudregel	22
3.2.2	Särskilda skäl mot villkor om elektronisk övervakning	23
3.3	Förbudspersonens skyldigheter vid elektronisk övervakning	23
3.4	Vad är ett hindrande?	24
3.4.1	Två skyldigheter som utgångspunkt	24
3.4.2	Övervakningen kan inte komma till stånd	24
3.4.3	Övervakningen kan inte fortgå	25
3.4.4	Grov oaktsamhet eller uppsåt	25
3.5	Förundersökning	26
3.5.1	Tvångsmedel och straffvärde	27
3.6	Ska villkoret om elektronisk övervakning upphävas efter omprövning?	27

4	Jurisdiktion	29
4.1	Allmänt	29
4.2	Lagföring av överträdelse av kontaktförbud	29
4.3	Lagföring av hindrande av elektronisk övervakning	30

1 Inledning

Kontaktförbudslagstiftningen är en skyddslagstiftning. För att kontaktförbudet ska ha den effekt som avses krävs att förbudspersonen efterlever förbudet samt, i förekommande fall, medverkar till att förbudet kan verkställas. Lagstiftaren har därför infört straffbestämmelser som innebär att den som överträder ett kontaktförbud gör sig skyldig till överträdelse av kontaktförbud och att den som inte medverkar till att en elektronisk övervakning kan inledas eller fortgå gör sig skyldig till hindrande av elektronisk övervakning.

I kontaktförbudsärenden är skyddspersonen inte sällan ett s.k. särskilt utsatt brottsoffer. Det uppdaterade metodstödet *SUB – utredningsmetod för brott mot särskilt utsatta brottsoffer*¹ är därför tillämpligt på en majoritet av förundersökningarna om överträdelse av kontaktförbud. Brottet hindrande av elektronisk övervakning har ingen målsägande utan är ett renodlat brott mot staten.

Syftet med den rättsliga vägledningen är att ge den operativa åklagaren vägledning och stöd vid handläggning av brott mot kontaktförbudslagstiftningen, såväl vid förundersökning om brottet som beträffande frågan om det meddelade kontaktförbudet efter omprövning ska utvidgas. Tanken är att på så sätt verka för en aktiv och enhetlig rättstillämpning inom Åklagarmyndigheten.

Vägledningen är uppdelad i tre delar. Den första delen behandlar överträdelse av kontaktförbud och utgör en omarbetad och uppdaterad version av kapitel 18 och 20 i den numera upphävda Kontaktförbudshandboken. Kapitlet behandlar ny lagstiftning och praxis samt innehåller delvis nya rekommendationer med fokus på omprövning och skärpning av kontaktförbudet vid överträdelse. Den andra delen innehåller ett helt nytt kapitel om hindrande av elektronisk övervakning med genomgång och tolkning av lagstiftning. I den tredje delen görs en kort genomgång av relevant lagstiftning och praxis avseende frågor om jurisdiktion.

Den rättsliga vägledningen utgör ett komplement till RåV 2023:1 Kontaktförbud – handläggning och beslut. Tillsammans ersätter de den numera upphävda Kontaktförbudshandboken.

¹ RåV 2023:6 SUB – utredningsmetod för brott mot särskilt utsatta brottsoffer.

2 Överträdelse av kontaktförbud

2.1 Inledning

Syftet med kontaktförbudslagstiftningen är framförallt att förebygga brott och hotfulla situationer samt att möjliggöra för polisen att omedelbart ingripa i en situation som upplevs som hotande eller skrämmande för skyddspersonen. Det är staten som har det yttersta ansvaret för ett kontaktförbud och som avgör om ett kontaktförbud har överträtts.² Vid överträdelser är det viktigt med en snabb reaktion från samhällets sida i syfte att upprätthålla respekten för institutet och inte urholka förtroendet. För att ett meddelat kontaktförbud ska medföra den avsedda tryggheten för skyddspersonen krävs att överträdelser av förbudet beivras på ett effektivt sätt. Europadomstolen har slagit fast att en medlemsstat som inte bestraffar upprepade överträdelser av ett kontaktförbud kränker artikel 2 i Europakonventionen.³

Kontaktförbud syftar till att inskränka förbudspersonens rörelsefrihet, inte skyddspersonens och det åligger vidare förbudspersonen att tillse att kontaktförbudet följs. Mot den bakgrunden är utgångspunkten att det är förbudspersonen som har att ändra sina vanor och sitt beteende i de fall de står i konflikt med kontaktförbudet.

Det är naturligtvis viktigt för institutet kontaktförbud och för förtroendet hos skyddspersonerna att en överträdelse av förbudet regelmässigt får konsekvenser för förbudspersonen. Tidigare granskningar har indikerat att så inte har skett.⁴

Kontaktförbudslagstiftningen är konstruerad på så sätt att skyddet kan trappas upp om behovet finns.⁵ Åklagaren har därför att ompröva sitt beslut vid nya omständigheter⁶ och misstanke om överträdelse är en sådan ny omständighet. Vad som framkommer under förundersökningen har inte sällan bäring på omprövningen, varför förundersökningen om överträdelse av kontaktförbudet och omprövningen av kontaktförbudet kan ses som två parallella spår.⁷

² Prop. 2020/21:217 s. 27.

³ Europadomstolens avgörande *Halime Kilic vs Turkiet*, nr 63034/11, 28 juni 2016.

⁴ Tillsynsrapport 2020:1 Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna.

⁵ 2 § lag (1988:688) om kontaktförbud.

⁶ 23 § kontaktförbudslagen.

⁷ Se vidare avsnitt 2.4.

2.2 Brott mot förbudet

Överträdelse av kontaktförbud regleras i 24 § lagen om kontaktförbud. Sedan den 1 januari 2022 är mindre allvarliga överträdelser straffbara som ringa brott och bestraffas med böter. Straffet för överträdelse av normalgraden skärptes genom att böter togs bort från straffskalan.

Som skäl till straffskärpningen anges i förarbetena att en överträdelse av kontaktförbud typiskt sett är mycket integritetskränkande för skyddspersonen och att straffvärdet för sådana överträdelser ligger på fängelsenivå. Eftersom det krävs starka skäl för att ett kontaktförbud ska meddelas är skyddspersonen som utgångspunkt i starkt behov av skydd.⁸

Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning är oförändrad.⁹ Försök till överträdelse av kontaktförbud är inte straffbart.

Brottet är konstruerat som ett brott mot förbudet och utgör primärt en överträdelse av en påbjuden ordning och inte ett angrepp mot den skyddades integritet. Det innebär att skyddspersonen inte behöver vara medveten om att kontaktförbudet överträtts för att det ska vara fråga om en straffbar handling.¹⁰ Det innebär också att skyddspersonens samtycke till kontakt med förbudspersonen inte kan föranleda ansvarsfrihet enligt 24 kap. 7 § brottsbalken. Däremot kan skyddspersonens samtycke till kontakten beaktas vid bedömningen av om överträdelsen ska anses vara ringa¹¹, se vidare avsnitt 2.2.4.

Uppenbart befogade kontakter är inte straffbara som överträdelse av kontaktförbud, se avsnitt 2.2.5.

2.2.1 Gärningens rubricering och brottskonkurrens

Även om överträdelse av kontaktförbud i första hand är ett brott mot staten meddelas kontaktförbud till skydd för en enskild person. En överträdelse av förbudet kan därför innebära en kränkning av skyddspersonens integritet. En förutsättning för att brottet inneburit en kränkning av den personliga integriteten är att skyddspersonen har lagt märke till eller haft anledning att lägga märke till förbudspersonens agerande.¹²

Skyddspersonen anses alltid ha målsägandeställning vid brottet.¹³

Om skyddspersonens integritet har kränkts genom upprepade överträdelser kan dessa utgöra ett fridskränkingsbrott, olaga förföljelse eller heders-

⁸ Prop. 2020/21:217 s. 26.

⁹ Prop. 2017/18:81 s. 11–13.

¹⁰ Prop. 1997/98:55 s. 80.

¹¹ Prop. 2020/21:217 s. 27–28.

¹² Prop. 2010/11:45 s. 77 och 1997/98:55 s. 80.

¹³ Prop. 2012/13:108 s. 13.

förtryck. Om det istället rör sig om enstaka överträdelser kan dessa, tillsammans med andra gärningar, ingå som ett led i något av nämnda brott.¹⁴ I förarbeten uttalas att även om de brottsliga gärningarna var och en för sig kan framstå som relativt lindriga kan de, sedda i ett sammanhang, vara påtagligt integritetskränkande. Som exempel på sådan brottslighet nämns upprepade fall av överträdelser av kontaktförbud genom en mängd telefonpåringningar.¹⁵

[REDACTED]

I de situationer då skyddspersonen varken lagt märke till eller haft anledning att lägga märke till överträdelser kan domstolen istället döma särskilt för överträdelser.¹⁷

Den gärning som innebär en överträdelse av kontaktförbud innefattar ibland även brott mot någon annan bestämmelse. Eftersom en överträdelse av kontaktförbud är ett brott mot staten ska det för andra brott som ingår i samma gärning men har ett annat sakligt innehåll dömas i brottskonkurrens. Exempelvis om en överträdelse av kontaktförbud även innefattar olaga hot ska åtal väckas även för det senare brottet. För brott med samma sakliga innehåll som överträdelser, t.ex. hemfridsbrott, gäller istället allmänna principer om konsumtion. Av dessa följer att det allvarigare brottet, dvs. brottet med den strängaste straffskalan, konsumerar det mindre allvarliga brottet. En överträdelse av kontaktförbud konsumerar därmed hemfridsbrott av normalgraden medan motsatsen gäller om hemfridsbrottet är att bedöma som grovt.¹⁸

Om åklagaren utreder ett fridskränkingsbrott eller dylikt och förbudspersonen exempelvis har överträtt ett kontaktförbud genom att skicka ett textmeddelande till skyddspersonen och innehållet i meddelandet samtidigt utgör ett olaga hot ska båda brotten, överträdelse av kontaktförbud och olaga hot, ingå som ett led i fridskränkingsbrottet.¹⁹

2.2.2 Vad är en överträdelse?

Ett ordinärt kontaktförbud medför inte en allmän inskränkning i förbudspersonens rörelsefrihet utan tar endast sikte på handlingar som innebär aktiva kontaktsökanden med skyddspersonen. Förbudet omfattar i första hand

¹⁴ 4 kap. 4 a, 4 b och 4 e §§ BrB.

¹⁵ Prop. 2010/11:45 s. 67.

¹⁶ Se t.ex. Uppsala tingsrätts dom meddelad den 23 augusti 2022 i mål B 4666-22.

¹⁷ Prop. 2010/11:45 s. 77.

¹⁸ Prop. 1987/88:137 s. 52, prop. 1992/93:141 s. 31 och NJA 2013 s. 1227.

¹⁹ NJA 2013 s. 1227 p. 14.

direkta kontakter men kan också enligt lagstiftaren träffa andra handlingar som är ägnade att väcka den skyddade personens uppmärksamhet.²⁰

De kvalificerade formerna utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud träffar därutöver situationer som exempelvis när förbudspersonen uppehåller sig i närheten av skyddspersonen, följer efter hen eller ständigt dyker upp i hens närhet men utan att det föreligger ett kontaktsyfte.

Ett oplanerat möte mellan parterna omfattas dock inte av förbudet. Enligt förarbetena är en situation där parterna av en slump t.ex. åker samma buss eller går på samma teaterföreställning inte att bedöma som en överträdelse, förutsatt att förbudspersonen inte aktivt söker kontakt eller trakasserar skyddspersonen.²¹

Vilka ageranden som utgör en överträdelse är direkt kopplat till innehållet och omfattningen av det enskilda kontaktförbudet. Det följande ska därför endast betraktas som generella exempel på situationer som skulle kunna bedömas som överträdelser och syftar i första hand på ordinära kontaktförbud.

Indirekta kontakter och andra åtgärder som är ägnade att väcka skyddspersonens uppmärksamhet

Att bedöma vilka åtgärder, utöver direkta kontakter, som utgör överträdelser är i många fall förenat med gränsdragningsproblem.

Det är inte ovanligt att förbudspersonen genom en tredje person framför en hälsning till skyddspersonen. En sådan gärning är enligt förarbetena att bedöma som en överträdelse.²² Även kontaktsökande genom t.ex. inlägg på sociala medier är exempel på åtgärder som omfattas av straffbestämmelsen.

I rättsfallet "Den månadslånga övervakningen" NJA 2013 s. 1227 som gällde olaga förföljelse och överträdelse av ett ordinärt kontaktförbud hade förbudspersonen på kort tid med bil passerat skyddspersonens hem ett stort antal gånger, lyst in i bostaden med billyktorna och bländat skyddspersonen. Högsta domstolen, som ansåg att förbudspersonens agerande var ett sätt att påkalla uppmärksamhet och skapa indirekt kontakt med skyddspersonen, konstaterade att gärningen innebar en överträdelse av kontaktförbudet. Förbudspersonen dömdes för olaga förföljelse innefattande den aktuella överträdelsen av kontaktförbud.

Ytterligare ett exempel på fall där förbudspersonens beteende kan anses vara ägnat att väcka skyddspersonens uppmärksamhet är om förbudspersonen regelbundet besöker en butik eller restaurang där skyddspersonen arbetar. Det åligger, som tidigare nämnts, förbudspersonen att tillse att kontaktförbudet

²⁰ Prop. 1987/88:137 s. 40.

²¹ Prop. 1987/88:137 s. 15.

²² Prop. 2010/11:45 s. 37.

efterföljs och det är förbudspersonen som har att ändra sitt beteende eller sina vanor om det uppstår en konflikt med kontaktförbudet.

I vissa fall sätter förbudspersonen i system att göra anmälningar mot skyddspersonen till olika myndigheter, t.ex. upprepade och ogrundade anmälningar till socialtjänsten. Om detta beteende liknar trakasserier kan det också i vissa situationer övervägas om det är fråga om överträdelser av kontaktförbud. Särskilt i de situationer myndigheten har att informera skyddspersonen om anmälningarna kan förbudspersonens syfte med åtgärderna anses vara ägnade att väcka skyddspersonens uppmärksamhet.

Att i ett Twitter-inlägg (numera X-inlägg) tagga en tidningsredaktion där skyddspersonen var ansvarig utgivare har av Hovrätten för Västra Sverige inte bedömts som en överträdelse av ett meddelat kontaktförbud. Hovrätten uttalade att det inte var rimligt att ge förbudet en så vidsträckt tolkning att det skulle innebära ett generellt förbud att kontakta tidningens redaktion.²³

I ett senare meddelat avgörande från Göta hovrätt hade förbudspersonen skrivit ett brev adresserat till en chef på kommunen där också skyddspersonerna var anställda. Bakgrunden till det beslutade kontaktförbudet var en konflikt om en fastighet belägen i kommunen. Tingsrätten anförde att brevet inte inneburit en direkt kontakt med skyddspersonerna och att det inte heller framkommit något som tydde på att förbudspersonen önskade få brevet vidarebefordrat till skyddspersonerna. Tingsrätten framhöll att det skulle innebära en alltför vidsträckt tolkning av förbudet om varje kontakt med kommunen med anledning av fastigheten skulle anses vara en överträdelse. Hovrätten instämde i tingsrättens bedömning och anförde för egen del att förbudspersonens åtgärd inte kunde anses ha haft ett sådant kontaktsyfte att den skulle bedömas som en överträdelse.²⁴

Kontakter med påstått gott syfte

Förbudspersonens syfte med kontakten saknar i de flesta fall betydelse.²⁵ Exempel på kontakter, som kan framstå som de sker i ett gott syfte, kan vara att skicka gratulationskort, gilla skyddspersonens profil på sociala medier, swisha pengar till skyddspersonen eller påminna om en fordran.²⁶ Även kontakter som rör de gemensamma barnen omfattas förutsatt att de inte är särskilt undantagna i förbudet.

I en dom från Svea hovrätt har ett e-postmeddelande från förbudspersonen till skyddspersonen med en påminnelse om en påstådd skuld bedömts vara en överträdelse av kontaktförbudet, trots det faktum att förbudspersonen var

²³ Hovrätten för Västra Sveriges dom meddelad den 14 september 2015 i mål B 2767-15.

²⁴ Göta hovrätts dom meddelad den 8 juni 2022 i mål B 4113-21.

²⁵ Se vidare avsnitt 2.2.5 om uppenbart befogade kontakter.

²⁶ Se bl.a. Svea hovrätts dom meddelad den 12 januari 2023 i mål B 11299-22.

tvungen att göra preskriptionsavbrott för att inte förlora rätten att driva in sin fordran. Förbudspersonen dömdes för brott av normalgraden.²⁷

2.2.3 Gränsdragningen mot försöksbrott

Försök till överträdelse av kontaktförbud är inte straffbart.

I förarbetena ges dock ingen ledning kring vilka gärningar som är att bedöma som försöksbrott. Eftersom överträdelse av kontaktförbud är en överträdelse av myndighetsbud och inte i första hand ett brott mot den enskildes integritet kan bedömningen om en gärning är ett försök till brottet eller ett fullbordat brott vara förenat med gränsdragningsproblem. Skyddspersonen måste, som tidigare angetts, inte vara medveten om att förbudet överträtts för att gärningen ska anses vara en överträdelse. Brottets objektiva rekvisit förutsätter dock att någon form av kontakt, förföljelse eller trakasserier varit för handen för att en gärning ska utgöra ett fullbordat brott.²⁸

I normalfallet är det skyddspersonen som anmäler att en överträdelse har ägt rum men det förekommer att en annan person, utan skyddspersonens vetskap om kontaktförsöket, gör anmälan. En sådan situation kan vara i fall då förbudspersonen lämnat ett meddelande till tredje person för vidarebefordran till skyddspersonen men tredje person, som känner till kontaktförbudet, inte vidarebefordrar meddelandet utan istället gör en polisanmälan. Det saknas praxis från Högsta domstolen på området och i de få fall som gränsdragningsfrågan prövats av underrätt har bedömningarna inte varit enhetliga.²⁹

[REDACTED]

Överträdelsen kan också fullbordas genom att den tredje personen – utan att vidarebefordra meddelandet – i någorlunda anslutning till händelsen berättar om kontaktförsöket för skyddspersonen.

2.2.4 Särskilt om ringa överträdelse

Den 1 januari 2022 togs ansvarsfrihetsregeln för ringa fall bort. Som motiv angavs att även ringa fall av överträdelser innebär ett så klandervärt beteende

²⁷ Svea hovrätts dom meddelad den 18 augusti 2017 i mål B 2776-17.

²⁸ Se vidare avsnitt 2.2.2.

²⁹ Jfr. bl.a. Göta hovrätts dom meddelad den 5 juni 2024 i mål B 1072-24 och Kalmar tingsrätts dom meddelad den 25 februari 2020 i mål B 527-20.

att det förtjänar en straffrättslig sanktion, oavsett om överträdelsen är av närmast formell karaktär.³⁰ Numera bestraffas ringa brott med böter.

Samtidigt som regeln om ansvarsfrihet för ringa fall togs bort, ändrades straffskalan för normalbrottet så att böter togs bort från skalan. Böter var tidigare normalpåföljden för överträdelse av kontaktförbud. Eftersom lagstiftaren inte haft någon avsikt att förändra innebörden av vad som ska bedömas som ringa fall, kommer alltså överträdelser som förr föranledde böter att efter lagändringen hamna på fängelsenivå. Straffnivån höjdes således generellt.³¹

I de ursprungliga förarbetena angavs att de kontakter som framstod som klart ursäktliga skulle omfattas av ansvarsfrihetsregeln. Som exempel nämndes enstaka fall av överträdelser om parterna försonats och båda vill ha förbudet upphävt.³² I förarbetena till den nuvarande lagstiftningen uttalar regeringen att även relativt sett harmlösa fall ska vara straffvärda på bötesnivå, som t.ex. om skyddspersonen bjuder hem förbudspersonen.³³

Bland de domstolsavgöranden som hittills meddelats har bl.a. följande omständigheter föranlett att överträdelser bedömts som ringa brott: förbudspersonen har tagit kontakt i ett sammanhang där parterna har träffat på varandra av en slump, kontakten har varit mycket kortvarig samt kontakt tagits under en hastigt uppkommen situation och inte utgjort någon allvarligare form av trakasserier.³⁴

[REDACTED]

2.2.5 Uppenbart befogade kontakter

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.³⁵ Redan av ordalydelsen framgår att undantaget ska användas med stor restriktivitet. För att undantagsregeln ska vara tillämplig krävs att det är fråga om en objektivt sett klart befogad kontakt.

³⁰ Prop. 2020/21:217 s. 27 f.

³¹ Se Dahlgren, Lagen om kontaktförbud och lagen om europeisk skyddsorder (17 februari 2023, Version 1D, JUNO), kommentar till 24 § under rubriken Påföljd m.m.

³² Prop. 1987/88:137 s. 35 och 52.

³³ Prop. 2020/21:217 s. 27.

³⁴ Se t.ex. RH 1993:24, Hovrätten över Skåne och Blekinges dom meddelad den 12 december 2022 i mål B 3232-22 och Hovrätten för Nedre Norrlands dom meddelad den 8 juni 2020 i mål B 1614-19.

³⁵ 1 § 4 st. kontaktförbudslagen.

I samband med kriminaliseringen av ringa överträdelse av kontaktförbud uttalade lagstiftaren att medgivna kontakter numera är straffvärda på bötesnivå vilket enligt Utvecklingscentrums uppfattningen innebär att utrymmet minskat för att bedöma en kontakt som uppenbart befogad. Exempel på kontakter som fortfarande anses vara klart befogade är i fall då parternas gemensamma barn drabbats av en akut sjukdom.³⁶



2.3 Förundersökning och lagföring

Det är åklagare som leder förundersökning om överträdelse av kontaktförbud.³⁷ Anmälningar om överträdelse bör skyndsamt lottas till åklagare. En förundersökning om överträdelse av kontaktförbud bedrivs väsentligen på samma sätt som andra förundersökningar. I en övervägande majoritet av ärenden om kontaktförbud är skyddspersonen ett s.k. "särskilt utsatt brotts-offer". Den utredningsmetod som kommer till uttryck i rättslig vägledning 2023:6 är därmed tillämplig i de flesta förundersökningar om överträdelse av kontaktförbud.³⁸

Samma beviskrav gäller oavsett vilken typ av kontaktförbud som påstås ha överträtts.

Med hänsyn till att brottet är en överträdelse av ett myndighetsbud, som även riktas mot en person staten sagt sig vilja skydda, är det viktigt att förundersökningen bedrivs skyndsamt så att samhällets reaktion kommer i nära anslutning till överträdelsen. En snabb reaktion kan också medverka till att motverka fortsatt brottslighet, förföljelse eller trakasserier.

2.3.1 Beslutet om kontaktförbud är utredningens utgångspunkt

Det är beslutet om kontaktförbud som utgör utgångspunkt för vilka handlingar som är straffbara. Beslutet bör därför så snart som möjligt inhämtas i förundersökningen. Endast ett kontaktförbud som är delgivet och giltigt kan överträdas. Ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning kan överträdas även om den elektroniska övervakningen inte har påbörjats.³⁹

Det går att lagföra en överträdelse av ett kontaktförbud som gällde vid tidpunkten för överträdelsen men där giltighetstiden gått ut vid tidpunkten för

³⁶ Prop. 2020/21:217 s. 27–28.

³⁷ ÅFS 2005:9 Föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål.

³⁸ RåV 2023:6.

³⁹ Prop. 2017/18:81 s. 49.

domstolens prövning.⁴⁰ På samma sätt går det att lagföra en överträdelse av ett upphävt kontaktförbud så länge kontaktförbudet var giltigt när överträdelsen begicks. Ett kontaktförbud vars giltighetstid löper ut finns kvar i belastningsregistret i tio år efter beslutet.⁴¹ Ett kontaktförbud som upphävs gallras däremot ur belastningsregistret men uppgifter om beslutet och tidpunkt för delgivning av beslutet finns kvar i Cåbra.⁴²

Ett beslut om kontaktförbud ska delges förbudspersonen.⁴³ Möjligheten att utreda och lagföra en överträdelse inträder först när beslutet har delgetts.⁴⁴ Något särskilt delgivningsförfarande krävs dock inte om beslutet meddelas i förbudspersonen närvaro vid ett förhör eller en förhandling i domstol.⁴⁵ I normalfallet sker delgivningen av polisen vid ett personligt sammanträffande med förbudspersonen som undertecknar delgivningskvittot. [REDACTED]

[REDACTED]

Om frågan om kontaktförbud avgjorts av domstol är det domstolen som ansvarar för delgivningen av dess beslut.⁴⁷ [REDACTED]

[REDACTED]

⁴⁰ NJA 2007 s. 675.

⁴¹ 17 § 12 p. lag (1998:620) om belastningsregister.

⁴² 16 § 6 p. lagen om belastningsregister.

⁴³ 5 § kontaktförbudslagen.

⁴⁴ Prop. 1988/89:137 s. 22.

⁴⁵ 20 § delgivningslag (2010:1932).

⁴⁶ Se vidare RåV 2023:1 Kontaktförbud – handläggning och beslut.

⁴⁷ 5 § kontaktförbudslagen.

⁴⁸ 27 och 31 §§ förordning (1999:1134) om belastningsregister.

⁴⁹ 20 § delgivningslagen.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] I ett ärende som avgjordes av Svea hovrätt hade åklagaren initialt beslutat om ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning efter att förbudspersonen överträtt det ordinära kontaktförbudet. Tingsrätten kom fram till att förutsättningar saknades att kombinera det utvidgade kontaktförbudet med elektronisk övervakning och ändrade därför åklagarens beslut till enbart ett utvidgat kontaktförbud. Åklagaren överklagade till Svea hovrätt som delade åklagarens bedömning och upphävde tingsrättens beslut samt fastställde åklagarens beslut.⁵⁰ [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Domstolen har även möjlighet att inhibera ett beslut om kontaktförbud vilket får till följd att beslutet under den tiden inte kan överträdas.⁵¹

2.3.2 Kort om förhör

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

2.3.3 Särskilt om överträdelse av utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

Beslut om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud omfattar, utöver vad som gäller för övriga typer av kontaktförbud, ett eller flera geografiska områden där förbudspersonen inte får träda in eller vistas. Förbudsområdets avgränsning är därför av central betydelse vid förundersökning om en sådan överträdelse. Av beslutet ska kunna utläsas vilket område som förbudet avser.⁵³ Till beslutet ska en karta där förbudsområdet är markerat bifogas.⁵⁴

Det är Utvecklingscentrums rekommendation att förbudspersonen vid delgivningen av beslutet även undertecknar den bilagda kartan.⁵⁵ Delgivet beslut

⁵⁰ Svea hovrätts beslut meddelat den 22 juli 2021 i ärende ÖÄ 8110-21.

⁵¹ 17 § kontaktförbudslagen.

⁵² Se RåV 2023:6.

⁵³ Prop. 1987/88:137 s. 16.

⁵⁴ Se RåV 2023:1.

⁵⁵ Se RåV 2023:1.

med bilagd karta bör vid misstanke om överträdelse inhämtas för att ingå i förundersökningen. Detta för att kunna motbevisa eventuella invändningar om att förbudspersonen missuppfattat förbudsområdets avgränsningar.

Överträdelse av kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning

Vid överträdelse av ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning är det möjligt att via positioneringsuppgifter säkra bevis för att en fysisk överträdelse har skett. Det är därför viktigt att förundersökning inleds omgående och att uppgifter om positionering inhämtas skyndsamt.

När förbudspersonen träder in i ett förbudsområde går ett larm om överträdelse som ger polisen möjlighet att säkerställa skyddspersonens säkerhet och att ingripa mot förbudspersonen. Av naturliga skäl är den möjligheten i praktiken beroende av hur stort förbudsområdet är samt förutsätter att den elektroniska utrustningen fungerar som den ska.

Uppgifter om den övervakades position får endast tas fram och registreras när förbudspersonen träder in i eller vistas inom förbudsområdet eller när en beslutad elektronisk övervakning hindras.⁵⁶ Lagstiftningen medger alltså inte någon kontinuerlig övervakning av var förbudspersonen befinner sig.⁵⁷ Uppgifter om den övervakades position får bevaras i högst två månader och ska därefter omedelbart förstöras.⁵⁸ Uppgifter som tagits fram i andra fall än de i lagen angivna får inte bevaras. Om en förundersökning har inletts får uppgifterna bevaras i det ärendet och arkiveras och gallras enligt gällande regler.⁵⁹

2.3.4 Personella tvångsmedel

Åklagaren bör regelmässigt överväga om det finns förutsättningar för att använda tvångsmedel vid misstanke om brott av normalgraden. Sedan tidigare finns utrymme att använda tvångsmedel, så som hämtning till förhör, medtagande till förhör och personell husrannsakan.⁶⁰ Sedan straffskärpningen har möjligheten ökat att anhålla och begära en misstänkt person häktad. Lagstiftaren har, genom att ta bort böter ur straffskalan, tydliggjort de rättsliga förutsättningarna för när polisen har möjlighet att gripa en misstänkt person.⁶¹

[REDACTED]

⁵⁶ 26 § kontaktförbudslagen.

⁵⁷ Prop. 2010/11:45 s. 56 och 87.

⁵⁸ 27 § kontaktförbudslagen.

⁵⁹ Arkivlagen (1990:782) och prop. 2010/11:45 s. 57.

⁶⁰ 23 kap. 7 § 2 st. och 8 § samt 28 kap. 2 § RB.

⁶¹ Prop. 2017/18:81 s. 38.

2.3.5 Påföljd

Påföljden för överträdelse har förändrats sedan 1 januari 2022. Normalpåföljden för en enstaka överträdelse av kontaktförbud var fram till dess böter. För att straffskalan bättre skulle spegla brottets svårhet och återspegla hur allvarligt samhället ser på brottet togs böter bort ur straffskalan och straffvärdet för överträdelser ligger numera i normalfallet på fängelsenivå.⁶⁴

Det saknas uttalanden i förarbetena huruvida överträdelse av kontaktförbud är ett brott av sådan art att påföljden bör bestämmas till fängelse. Inte heller finns något avgörande där Högsta domstolen har behandlat frågan.

Betydelsen av återfall i brott

Återfall i brott har, som i de flesta fall, stor betydelse både för straffvärdesbedömning och påföljdsval. Överträdelser kan dessutom på goda grunder anses ge uttryck för uppenbart lagtrots.

Om förbudspersonen gör sig skyldig till överträdelser av kontaktförbud under häktning eller verkställighet av påföljd anses överträdelserna särskilt straffvärda.⁶⁵

Övriga omständigheter som kan påverka straffvärdet

Omfattningen av överträdelserna påverkar givetvis straffvärdet och får störst genomslag i de fall gärningarna rubriceras som grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse eller hedersförtryck. Utöver omfattningen av brottsligheten visar praxis att domstolen bl.a. fäst vikt vid vilken typ av överträdelse det är fråga om. Besök i hemmet eller på ar-

⁶² Se t.ex. Västmanlands tingsrätts dom meddelad den 19 september 2022 i mål B 2630-22. Domen är överklagad till Svea hovrätt, mål B 11708-22, som i skrivande stund ännu inte meddelat dom.

⁶³ Jfr NJA 2013 s. 1227 som gällde olaga förföljelse.

⁶⁴ Prop. 2020/21:217 s. 26.

⁶⁵ Jfr t.ex. Göta hovrätts dom meddelad den 12 maj 2017 i mål B 3421-16.

betsplatsen har ansett särskilt straffvärda. Straffvärdet har också ökat om överträdelserna innefattat hot eller kränkande uttalanden eller gärningen begåtts kort tid efter att kontaktförbudet delgivits förbudspersonen.

En omständighet som i praxis lyfts fram som förmildrande har varit att innehållet i de meddelanden som utgjorde överträdelserna var harmlöst eller hade ett gott syfte. Dock gäller att så länge kontakten är oönskad från skyddspersonens sida bör gärningen rubriceras som brott av normalgraden.

Särskilt vid villkor om elektronisk övervakning

Den 1 juli 2018 infördes överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning som särskild brottsbeteckning. Straffskalan för brottet är fängelse i högst två år. Regeringen framhöll som motiv till den strängare straffskalan att en överträdelse av ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning typiskt sett är att anse som allvarligare än överträdelser av andra typer av kontaktförbud.

2.4 Omprövning av kontaktförbudet efter överträdelse

Åklagaren får häva eller ändra ett beslut som meddelats av åklagare eller rätten om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det.⁶⁶

Bestämmelsen innebär att åklagaren vid kännedom om nya omständigheter är skyldig att ompröva beslutet. En omprövning kan leda till att beslutet mildras, skärps eller upphävs. Det innebär dock inte alltid att ett beslut efter omprövning ska ändras.⁶⁷

[Redacted text block]

⁶⁶ 23 § kontaktförbudslagen.

⁶⁷ Se vidare RåV 2023:1.

⁶⁸ Prop. 2017/18:81 s. 49.

⁶⁹ Se Lathund på ämnessidan om kontaktförbud.

I den senaste tillsynsrapporten framkom att användningen av kvalificerade kontaktförbud var sparsam. Frånvaron av dokumentation innebar att det var svårt att dra några säkra slutsatser av de iakttagelser som gjordes vid tillsynen. Eftersom så få beslut har ändrats var det enligt tillsynsrapportens bedömning rimligt att anta att omprövning inte skett i den utsträckning som kunnat förväntas.⁷⁰

Av de månadsvisa uppföljningar av kontaktförbudshandläggningen som genomförs sedan juni 2022 framgår att åklagare alltjämt väldigt sällan fattar beslut om att bevilja kvalificerade former av kontaktförbud.⁷¹

2.4.1 Särskilt om skärpning av kontaktförbudet

I de fall ett meddelat kontaktförbud inte kan antas vara tillräckligt får åklagaren skärpa kontaktförbudet till ett utvidgat kontaktförbud. Den bestämmelsen fanns med redan när lagen om besöksförbud infördes år 1988.

Sedan den 1 oktober 2011 gäller också att ett utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om förbudspersonen har överträtt ett kontaktförbud ska sådant villkor meddelas, om det inte finns särskilda skäl emot det.

I vad mån en överträdelse ska föranleda att kontaktförbudet utvidgas måste prövas från fall till fall. Det är samtidigt viktigt att överträdelser på ett förutsebart sätt får konsekvenser för kontaktförbudets utformning, viktigt såväl i förhållande till skyddspersonen som till förbudspersonen. Av förarbetena framgår att det inte krävs att överträdelsen som ligger till grund för skärpningen av kontaktförbudet har lagförts. Däremot torde krävas att misstankegraden når upp till tillräckliga skäl för åtal.⁷²

Överträdelser genom fysiska kontakter

Ett utvidgat förbud gör det möjligt att ingripa om förbudspersonen trotsar förbudet genom att träda in i förbudsområdet. På så sätt skapar ett utvidgat förbud ett ökat skydd för skyddspersonen. Med det som utgångspunkt bör det stå klart att överträdelser som innebär fysiska åtgärder – våld, besök, etc. – hör till sådant som alltid bör aktualisera frågan om att utvidga förbudet.

[REDACTED]

⁷⁰ Tillsynsrapport 2020:1.

⁷¹ Cåsa.

⁷² Prop. 2017/18:81 s. 20 f.

Om kontaktförbudet utvidgas som en följd av en överträdelse ska förbudet som regel förenas med villkor om elektronisk övervakning.⁷³ I nu aktuella fall, där utvidgningen sker mot bakgrund av fysiska kontakter, bör det mer sällan finnas skäl som talar emot att förena beslutet om utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning.

Överträdelser genom andra kontakter

I vilka situationer kan det vara aktuellt att skärpa ett ordinärt kontaktförbud om överträdelsen består av kontakter som inte är fysiska? När reglerna om utvidgat förbud infördes påtalade lagstiftaren att mot bakgrund av den inskränkning som ett utvidgat förbud innebär för förbudspersonen skulle beslut om utvidgat kontaktförbud endast fattas när det var påkallat med hänsyn till omständigheterna.⁷⁴ Det konkreta exempel som gavs var "den som utan godtagbara skäl återkommande uppehåller sig i anslutning till någons bostad eller arbetsplats och tar närmast sikte på den situationen att den mot vilken förbudet avses gälla försöker skrämma den som förbudet avser skydda genom att ständigt dyka upp i hans eller hennes närhet, men utan att ta någon direkt kontakt".⁷⁵

I anslutning till en remissynpunkt från Svea hovrätt konstaterar regeringen att en elektronisk övervakning av ett utvidgat förbud inte kan användas för att kontrollera icke-fysiska överträdelser, ett uttalande som skulle kunna tas till intäkt för att ett geografiskt förbud inte fyller något syfte då överträdelserna är icke-fysiska.⁷⁶ Propositionens resonemang i denna del avslutas med:⁷⁷

Om det [...] inte anses finnas en risk för fysiska överträdelser är det tveksamt om det överhuvudtaget finns förutsättningar för att besluta om ett utvidgat kontaktförbud, eftersom det i en sådan situation bör vara tillräckligt med ett ordinärt kontaktförbud (jfr 2 § kontaktförbudslagen).

När det gäller särskilt utvidgade kontaktförbud har lagstiftaren kommit fram till att även andra typer av kontakter t ex. via telefon, sms, sociala medier, via tredje person, etc. kan läggas till grund för bedömningen att ett utvidgat kontaktförbud inte är tillräckligt om kontakterna till sin omfattning och natur framstår som lika allvarliga som en fysisk överträdelse.⁷⁸

⁷³ 2 § 1 st. kontaktförbudslagen.

⁷⁴ Prop. 1987/88:137 s. 16.

⁷⁵ Prop. 1987/88:137 s. 42.

⁷⁶ Prop. 2017/18:81 s. 21 f.

⁷⁷ Prop. 2017/18:81 s. 22.

⁷⁸ Prop. 2010/11:45 s. 50, Prop. 2017/18:81 s. 21-22.

Frågan har också prövats av Hovrätten för Västra Sverige 2017⁷⁹. I domskälen konstaterar hovrätten att förbudspersonen var dömd för överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud avseende samma skyddsperson. Överträdelserna bestod av meddelanden via sms, Messenger och Facebook. I samma dom dömdes förbudspersonen även för grovt olaga hot bestående av att hen på sin egen Facebooksida lagt upp en bild på en pistol med en text som innehöll ett underförstått hot samt en satellitbild med skyddspersonens namn och adress markerade. Hovrätten fann att omständigheten att det var fråga om icke fysiska överträdelser av det utvidgade kontaktförbudet främst får betydelse för den proportionalitetsbedömning som ska göras och i det aktuella fallet ansågs beslutet vara proportionerligt trots ett stort förbudsområde.⁸⁰

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

⁷⁹ Hovrätten för Västra Sverige, beslut i mål ÖÄ 2265-17.

⁸⁰ Prop. 2017/18:81 s. 21, prop. 2010/11:45 s. 50 samt Hovrätten för Västra Sverige, beslut i mål ÖÄ 2265-17.

Oavsett om det är ett utvidgat eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud som meddelas efter att förbudspersonen överträtt ett kontaktförbud är det en presumtion för att förena kontaktförbudet med elektronisk övervakning,⁸¹ se avsnitt 3.2.1.

⁸¹ 2 § kontaktförbudslagen.

3 Hindrande av elektronisk övervakning

3.1 Begreppsförklaringar

Med **elektronisk övervakning** avses den övervakning som sker av förbuds-
personen med hjälp av en elektronisk utrustning. [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

3.2 Villkor om elektronisk övervakning

3.2.1 Huvudregel

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud *får* förenas med villkor om elektronisk övervakning redan som en förstahandsåtgärd, dvs. utan föregående överträdelse av kontaktförbud. Om däremot förbudspersonen har överträtt ett kontaktförbud, *ska* beslut om utvidgat kontaktförbud förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns *särskilda skäl* emot.⁸³

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud *ska* förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns *särskilda skäl* mot det.

⁸² För närvarande pågår, enligt Polismyndigheten, upphandling av ny teknik för elektronisk övervakning.

⁸³ 2 § kontaktförbudslagen.

3.2.2 Särskilda skäl mot villkor om elektronisk övervakning

För närvarande kräver den elektroniska utrustningen att förbudspersonen själv måste medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. I vissa enstaka fall kan det finnas omständigheter av personlig eller praktisk natur som omöjliggör en sådan medverkan, vilket kan utgöra särskilda skäl. I förarbetena anges som exempel på särskilda skäl hemlöshet, om den medför att förbudspersonen saknar eller har begränsad tillgång till elektricitet vilket krävs för att ladda utrustningen. Ett annat exempel är sjukdom som medför att förbudspersonen inte klarar av att medverka till övervakningen.⁸⁴

Att förbudspersonen anför att hens resor i vardagen skulle försvåras av den elektroniska övervakningen utgör i allmänhet inte särskilda skäl. Inte heller en inplanerad operation bör anses utgöra särskilda skäl. I den senare situationen får åklagaren istället ta ställning till om kontaktförbudet tillfälligt ska omprövas inför operationen.

Om det redan vid tidpunkten för beslutet framgår att det föreligger särskilda skäl kan ett beslut om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas utan villkor om elektronisk övervakning.⁸⁵

3.3 Förbudspersonens skyldigheter vid elektronisk övervakning

Ett beslut om kontaktförbud ska vara skriftligt och ange skyddsperson och förbudsperson, förbudets innebörd och omfattning, de skäl som har bestämt utgången, åberopade lagrum, vilken påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra och upplysning om möjligheten att få rättens prövning och att begära omprövning.⁸⁶

Av beslut om kontaktförbud med villkor om särskild övervakning ska även framgå

- när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
- vad förbudspersonen är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå,
- vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning enligt 25 § kontaktförbudslagen kan medföra.⁸⁷

Förbudspersonens skyldigheter att medverka till att övervakningen kan inledas och fortgå inträder när beslutet har meddelats.⁸⁸ I samband med att

⁸⁴ Prop. 2010/11:45 s. 51.

⁸⁵ Se exempel i RåV 2023:1.

⁸⁶ 12 § kontaktförbudslagen.

⁸⁷ 12 a § kontaktförbudslagen.

⁸⁸ 2 a § kontaktförbudslagen.

beslutet meddelas ska förbudspersonen särskilt underrättas om vad nämnda skyldighet mer specifikt innebär.⁸⁹

[REDACTED]

3.4 Vad är ett hinder?

Det straffbara området omfattar gärningar som innebär att den elektroniska övervakningen hindras, vilket innebär att gärningsmannen omöjliggör övervakningen.⁹¹

3.4.1 Två skyldigheter som utgångspunkt

Vid beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har förbudspersonen två skyldigheter,

dels att medverka till att den elektroniska övervakningen kan *komma till stånd*,

dels att medverka till att den elektroniska övervakningen kan *fortgå*.⁹²

3.4.2 Övervakningen kan inte komma till stånd

Den elektroniska övervakningen inleds genom att den elektroniska mottagaren monteras på förbudspersonens ena ben. Av beslutet om kontaktförbud ska framgå när och var förbudspersonen ska inställa sig för montering. Om förbudspersonen inte hör sammar kallelsen eller annars vägrar att medverka till monteringen innebär det ett hinder av den elektroniska övervakningen.

⁸⁹ 2 § kontaktförbudsförordningen.

⁹⁰ Se ämnessidan Kontaktförbud, blankett Informationsblad om elektronisk övervakning.

⁹¹ 25 § kontaktförbudslagen och prop. 2010/11:45 s. 87.

⁹² 2 a § kontaktförbudslagen.

3.4.3 Övervakningen kan inte fortgå

För att den elektroniska övervakningen ska kunna fortgå krävs att mottagaren är monterad på förbudspersonens ena ben, att det finns en koppling mellan mottagaren och mobiltelefonen, att utrustningens delar är laddade samt att mobiltäckning finns.

Gärningar som innebär att den pågående övervakningen avbryts utgör ett hinder för den elektroniska övervakningen. Både aktiva handlingar och handlingar genom underlåtenhet omfattas, det avgörande är att övervakningen omöjliggörs.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

3.4.4 Grov oaktsamhet eller uppsåt

Av 25 § kontaktförbudslagen framgår att förbudspersonens hinder ska ske uppsåtligt eller av grov oaktsamhet för att vara straffbart.

Straffansvar för grov oaktsamhet bör i första hand förbehållas sådana beteenden som är ett utslag av medveten oaktsamhet. Ett exempel på när grov oaktsamhet kan föreligga är när förbudspersonen, utan att ha uppsåt, underlåter att se till att batterierna är laddade. Medveten oaktsamhet kan således t.ex. vara att förbudspersonen förstår att batterierna kan komma att ladda ur utan att åtgärda det, men ändå inte har uppsåt till effekten.

[REDACTED]

3.5 Förundersökning

Vid utredning om hindrande av elektronisk övervakning behöver åklagaren särskilt tänka på att inhämta följande beslutsunderlag.

[REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

I [REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]

I [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

3.5.1 Tvångsmedel och straffvärde

Straffskalan för hindrande av elektronisk övervakning är böter eller fängelse i högst ett år. Påföljden för ett fall av hindrande av elektronisk övervakning brukar normalt bestämmas till dagsböter.⁹³

[REDACTED]

I ett avgörande från Göta hovrätt uttalar domstolen att kontaktförbudets skyddsverkan inte kunde anses ha påverkats negativt i sådan mån att straffvärdet uppgick till fängelsenivå. Målet gällde en förbudsperson som inför ögonen på polisen uppsåtligen slet sönder fotbojan. Tingsrätten dömde den tilltalade till en månads fängelse men hovrätten konstaterade att ingen konkret fara uppstått för skyddspersonen eftersom gärningen begicks framför polisen och satte ned påföljden till 100 dagsböter.⁹⁶ Av hovrättens resonemang kan slutsatsen dras att en gärning som innebär att konkret fara uppstår för skyddspersonen föranleder att straffvärdet uppgår till fängelsenivå.

[REDACTED]

3.6 Ska villkoret om elektronisk övervakning upphävas efter omprövning?

Av vad som framgår i avsnitt 3.2.1 är huvudregeln att utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning,

⁹³ Jfr Högsta domstolens dom meddelad den 8 december 2023 i mål B 5193-22.

⁹⁴ Jönköpings tingsrätts dom meddelad den 18 oktober 2022 i mål B 2873-22.

⁹⁵ Varbergs tingsrätts dom meddelad den 12 maj 2017 i mål B 880-17.

⁹⁶ Göta hovrätts dom meddelad den 16 december 2015 i mål B 3030-15.

om det inte finns särskilda skäl emot det. Framkommer det under förbudstiden omständigheter som är hänförliga till förbudspersonen bör åklagaren inom ramen för omprövning pröva om sådana omständigheter kan anses utgöra särskilda skäl mot villkoret. Enbart omständigheten att förbudspersonen struntar i sina skyldigheter utgör i allmänhet inte särskilda skäl mot villkor om elektronisk övervakning.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

4 Jurisdiktion

4.1 Allmänt

För att en svensk domstol ska kunna döma för ett brott begånget utomlands krävs att det föreligger jurisdiktion. Bestämmelserna om svensk domstols behörighet att döma över ett visst brott finns i 2 kap. brottsbalken vars senaste lydelse trädde i kraft den 1 januari 2022.⁹⁷ Domstolens behörighet är en processförutsättning vilket innebär att åtal inte ska väckas för ett brott som svensk domstol saknar behörighet att döma för.

Enligt huvudregeln är svensk domstol behörig att döma över brott som begåtts i Sverige. Ett brott anses begånget där den brottsliga gärningen företas. Så snart någon del av den brottsliga gärningen ägt rum i riket är handlingen i sin helhet att anse som begången i Sverige, inte bara den del av handlingen som faller inom landets gränser. Om ett brott förutsätter en viss effekt är det tillräckligt att effekten har inträtt i Sverige, även om den brottsliga handlingen har begåtts utomlands. Det krävs dock att effekten har ett direkt samband med den brottsliga handlingen.

Ett brott som begåtts utanför Sverige kan i vissa fall omfattas av svensk domstols behörighet. Det förutsätter att något av de i 2 kap. 3 § brottsbalken uppräknade anknytningsfakta föreligger i det enskilda fallet. För vissa av de uppräknade anknytningsfakta krävs dessutom dubbel straffbarhet enligt 2 kap. 5 § brottsbalken för att jurisdiktion ska föreligga. Vidare föreligger enligt huvudregeln ett krav på åtalsförordnande enligt 2 kap. 7 § brottsbalken vid åtal för brott begångna utomlands.⁹⁸

4.2 Lagföring av överträdelse av kontaktförbud

För att en gärning ska anses vara begången i Sverige är det som sagt tillräckligt att en del av den brottsliga handlingen har ägt rum i Sverige. Följaktligen kan en överträdelse av ett kontaktförbud lagföras här om skyddspersonen befinner sig utomlands så länge förbudsperson befinner sig i Sverige. På motsvarande sätt anses en kontakt som tas med en skyddsperson som befinner sig i Sverige vara en överträdelse begången här även om förbudspersonen befinner sig utomlands, förutsatt att överträdelsen fått effekt i Sverige.

Gärningar som inte anses vara begångna i Sverige bör med stöd av nuvarande lagstiftning kunna lagföras under de förutsättningar och begränsningar som

⁹⁷ Prop. 2020/21:204.

⁹⁸ Se vidare RåV 2021:26 2 kap. brottsbalken – svensk domsrätt och åtalsförordnanden.

anges i 2 kap. brottsbalken. Ett exempel är då både skydds- och förbuds- personen befinner sig utomlands när gärningen begås. I en sådan situation är ofta 2 kap. 3 § 2 och/eller 3 p. brottsbalken tillämpliga och något krav på åtalsförordnande föreligger inte enligt 7 § 1 st. 6 p. Frågan blir istället om kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt enligt 5 §.

4.3 Lagföring av hindrande av elektronisk övervakning

Brottet hindrande av elektronisk övervakning har av Högsta domstolen ansetts varit begånget i Sverige även då handlingen som lett till att övervakningen hindrats ägt rum utomlands. Svensk domstol har därmed haft jurisdiktion att döma för brottet.

I fallet som var föremål för Högsta domstolens prövning hade en norsk medborgare med hemvist i Norge, när han befann sig i Sverige, meddelats ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning. Därefter hade han begett sig till Norge och där klippt sönder och avlägsnat fotbojan från kroppen. Genom detta konstaterades att han hindrat att den elektroniska övervakningen i Sverige kunde fortgå. Högsta domstolen uttalade att den omedelbara effekten av att förbudspersonen förstör eller underlåter att sköta fotbojan är att den elektroniska övervakningen hindras och att kontaktförbudet inte längre har det förstärkta skydd som övervakningen ger. Högsta domstolen drog därför slutsatsen att den brottsliga effekten därmed inträder i Sverige även om den brottsliga handlingen eller underlåtenheten som medfört att övervakningen hindras har ägt rum i ett annat land.⁹⁹

⁹⁹ Högsta domstolens dom "Den avklippta fotbojan", meddelad den 8 december 2023 i mål B 5193-22.

